

Resolutie “Naar een rechtvaardig, duurzaam en solide meerjarig financieel perspectief”

(voorstel VNG-bestuur aan de leden in de ALV van 14 juni 2023)

Nieuwe versie van 6 juni 2023

Vooraf

Gemeenten zijn nauw betrokken bij alle grote maatschappelijke opgaven in Nederland en zijn in de afgelopen jaren op veel opgaven zelfs voor meer taken verantwoordelijk geworden. Uit de Voorjaarsnota 2023 van het Rijk blijkt dat gemeenten vanaf 2026 structureel € 3 miljard minder krijgen om hun taken uit te voeren. Daarmee is er geen toereikende structurele financiering van de taken van gemeenten, hetgeen onvermijdelijk gevolgen heeft voor het voorzieningenniveau, de leefomgeving, de zorg en de ondersteuning die gemeenten hun inwoners kunnen bieden. Tot op heden heeft het kabinet niet gezegd dat het hier om een bezuiniging gaat, maar ook niet aangegeven welke taken niet of minder moeten worden uitgevoerd.

De resolutie richt zich nadrukkelijk op het meerjarig financieel perspectief van gemeenten in relatie tot de Voorjaarsnota 2023. De impact hiervan is niet te onderschatten en raakt door zijn omvang de hele begroting van alle gemeenten, en daarmee de uitvoering van alle gemeentelijke taken. Het bestuur acht het de komende periode zijn opdracht om dit zakelijk, maar scherp onder de aandacht van het kabinet te blijven brengen.

Als bestuur van de VNG hebben wij in samenwerking met de leden verschillende acties ondernomen in de aanloop naar de Voorjaarsnota 2024 en na het verschijnen daarvan:

- Onze bezwaren zijn richting de fondsbeheerders en het kabinet nadrukkelijk onder de aandacht gebracht
- Via een brede bestuurlijke klankbordgroep zijn de netwerken en leden betrokken
- In een enquête zijn alle gemeenten gevraagd tot welke keuzes zij gedwongen worden en welke inzet zij van de VNG verwachten
- Om in kaart te brengen wat de gevolgen van de voorgenomen bezuinigingen betekenen voor de uitvoering van de taken door gemeenten is een taskforce ingesteld onder voorzitterschap van Alexander Rinnooy Kan
- Op aandringen van de decentrale overheden wordt uiterlijk in september een Overhedenoverleg georganiseerd tussen de minister-president en de voorzitters van VNG, IPO en Unie van Waterschappen. Dit overleg wordt voorbereid in een reeks aparte overleggen met bewindspersonen voor wie de inzet van gemeenten essentieel is (b.v. voor klimaat, asiel en jeugdzorg)

Met deze resolutie vragen wij de leden hun steun uit te spreken voor de inzet die nodig is om taken en middelen weer in balans te krijgen. Om het huidige takenpakket van gemeenten en de ambities van het kabinet ongewijzigd te kunnen blijven uitvoeren, zal de VNG blijven bepleiten dat verbetering van het meerjarig financieel perspectief op de volgende onderdelen noodzakelijk is:

- Herstel van het accres vanaf 2026 en niet pas vanaf 2027
- Definitief schrappen van de opschalingskorting
- Toereikende en stabiele indexering van het gemeentefonds om loon-, prijs- en volumeontwikkelingen op te kunnen vangen, inclusief de stijging van de zorgvraag

Daarnaast bereidt de VNG een begrotingsadvies aan gemeenten voor langs de volgende lijnen:

- Maak een sluitende begroting over de jaren 2024/2025
- Maak voor het jaar 2026 en volgende jaren een reële begroting op basis van het huidige takenpakket en de noodzakelijke investeringen, waarbij een eventueel tekort dat ontstaat duidelijk zichtbaar is.

Constateringen, overwegingen en vraag aan de leden

Constaterende dat:

- Het beroep dat dit kabinet op gemeenten doet bij het aanpakken van grote opgaven (zoals de klimaatopgave en de energietransitie, de stikstofcrisis, de woningnood, de opvang van ontheemden, de vergrijzing en de zorg voor allerlei doelgroepen onverminderd groot blijft
- Deze opgaven zowel voor kleine, middelgrote als grote gemeenten gelijk zijn en grote impact hebben op al onze inwoners, instellingen en ondernemers
- Uit de Voorjaarsnota 2023 van het Rijk blijkt dat gemeenten vanaf 2026 structureel € 3 miljard minder krijgen om onze taken uit te voeren
- Dat een deel hiervan wordt veroorzaakt door de opschalingskorting, waarvoor geen inhoudelijke onderbouwing bestaat
- Een nieuwe normeringssystematiek (in plaats van de 'trap op – trap), gebaseerd op het BBP, nog niet is uitgewerkt en in de huidige vorm onvoldoende is om de extra kosten van alle loonprijs en volumeontwikkelingen op te kunnen vangen
- Dat de taken en middelen van gemeenten hierdoor vanaf 2026 uit balans worden gebracht
- Dat gemeenten hierdoor richting hun inwoners onvoldoende in staat worden gesteld om hun (wettelijke en maatschappelijke) verantwoordelijkheid te nemen

Overwegende dat:

- Een totaaloplossing voor een solide, stabiele en duurzame financiële positie van gemeenten, met voldoende (beleids-)vrijheid noodzakelijk is om bestaande taken uit te kunnen blijven voeren en nieuwe taken op te kunnen pakken
- De taken en middelen van gemeenten vanaf 2026 ernstig uit balans worden gebracht door het kabinet, zonder dat daar een inhoudelijke onderbouwing aan ten grondslag ligt;
- Structureel € 3 miljard minder voor alle Nederlandse gemeenten niet zonder ingrijpende keuzes kan worden opgevangen;
- Deze keuzes niet alleen het voorzieningenniveau, maar ook de aanpak van grote maatschappelijke opgaven van Nederland zullen raken;
- Gemeenten voor uitvoering van zowel regulier beleid als extra taken in toenemende mate een SPUK / geormerkte gelden beschikbaar gesteld krijgen, die weinig beleidsvrijheid en vaak veel administratieve lasten kennen
- Incidentele middelen niet structureel ingezet kunnen worden en daarom de (financiële) slagvaardigheid en wendbaarheid van de gemeenten steeds meer beperkt wordt
- Een 'one-size-fits-all' aanpak niet werkt en daarom gemeentelijke autonomie en beleidsvrijheid het uitgangspunt moet zijn
- Structurele investeringsruimte en (financiële) autonomie voor gemeenten bijdraagt aan het duurzaam investeren in regio's, gemeenschappen en daarmee de brede welvaart van Nederland

- De door het kabinet voorgestelde nieuwe manier van indexeren van het gemeentefonds onvoldoende is om naast loon-, prijs- en volumeontwikkelingen, zoals de groei van de bevolking en de stijgende zorgvraag op te kunnen vangen
- Ten aanzien van de verruiming van het gemeentelijk belastinggebied veel onduidelijkheid en onzekerheid heerst

Vraagt de leden om in te stemmen met de volgende VNG-inzet:

- In overleg met het kabinet te komen tot een rechtvaardig, duurzaam en solide meerjarig financieel perspectief voor gemeenten, waarbij helder moet worden dat de disbalans die vanaf 2026 ontstaat door de besluitvorming in de voorjaarsnota niet zonder gevolgen kan blijven voor de ambities van het kabinet, voor de uitvoering van wettelijke taken door gemeenten en voor de ambities van gemeenten
- Meer specifiek zetten we, met betrekking tot het tekort van 3 miljard dat vanaf 2026 ontstaat via het gemeentefonds, in op de volgende punten:
 - o Ophogen van het gemeentefonds en herstel van het accres vanaf 2026
 - o De opschalingskorting definitief te schrappen
 - o Een toereikende en stabiele indexering van het gemeentefonds om loon-, prijs- en volumeontwikkelingen op te kunnen vangen, inclusief de stijging van de zorgvraag
- In lijn met het advies Elke regio telt, zal de VNG als uitgangspunt hanteren dat de investeringsstrategie van het rijk moet zorgen dat de brede welvaart in alle regio's structureel bevorderd wordt. Waarbij de huidige korting vanaf 2026 de omgekeerde route is, omdat het een dergelijke oplossing compliceert in plaats van dichterbij brengt.
- Omdat de ingrepen in het gemeentefonds vergaande consequenties zullen hebben willen we deze consequenties voor rijk en voor gemeenten in beeld brengen. Met het kabinet zal op korte termijn het gesprek worden opgestart over de onontkoombare gevolgen van deze korting voor gemeentelijke taken, inclusief taken in medebewind of ter realisatie van verantwoordelijkheden en ambities van de rijksoverheid en over de keuzes die gemeenten daartoe hebben te maken. Ter ondersteuning van die gesprekken zal de taskforce Rinnooy Kan worden gevraagd alle verantwoordelijkheden van gemeenten en alle afspraken met kabinet door te lichten en voorstellen te doen hoe met deze verantwoordelijkheden omgegaan dient te worden. Doel is het realiseren van een balans tussen taken en middelen. Uiterlijk op de aankomende ALV zullen voorstellen voorgelegd worden over de wijze waarop taken en middelen structureel in balans gebracht kunnen worden.
- Nieuwe bestuurlijke akkoorden of vergelijkbare andere (tijdelijke) afspraken met het rijk leggen we, voorzien van een uitgebreide financiële toelichting, vooraf voor aan de leden. Zo kunnen de leden zich zelf uitspreken over het belang hiervan en over de vraag of de financiële middelen toereikend zijn. De uitvoering van bestaande afspraken met het rijk zal worden gezien binnen de totaaloplossing die nodig is voor het herstellen van de balans in taken en middelen.
- We gaan met de provinciale toezichthouders in gesprek over het financieel toezicht en het indienen van tekortbegrotingen voor de jaarschijven na 2025